

DE STAD VAN DE TOEKOMST

HIER EN NU

*DE STAD
VAN DE
TOEKOMST*



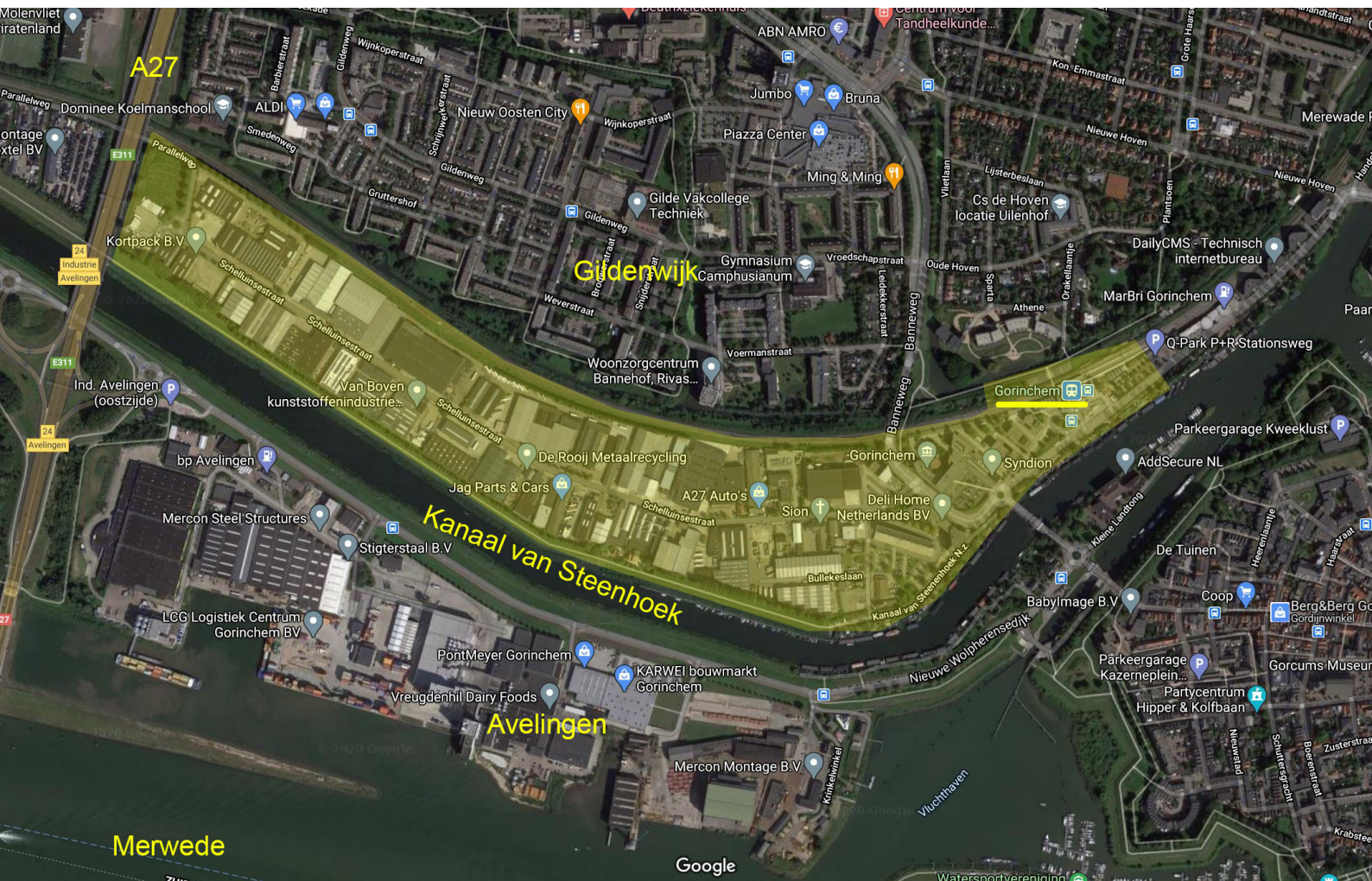
KM

CASUS
GORINCHEM

28 oktober 2020

Inhoud

- 01 Probleemstelling
- 02 Agenda
- 03 Ontwerpprincipes deelnemende ontwerpteam
- 04 Uitwerking van de ontdekkingen
- 05 Lessen voor de stad van de toekomst



01 Probleemstelling

Gorinchem heeft 36.000 inwoners maar bestrijkt met zijn voorzieningen een gebied van 120.000 inwoners – het is een belangrijke spil in de regio. Het is een kleinschalige maar slagvaardige gemeente, die nu bezig gaat met binnenstedelijke transformatieopgaven.

De transitie van bedrijventerrein Schelluinsestraat

Het bedrijventerrein is uit de jaren '50/'60 en bestaat uit een skala aan producerende bedrijven, bijvoorbeeld in ramen en deuren (deliHome) en electracomponenten (Attema B.V.). In de toekomst zouden deze bedrijven kunnen verhuizen naar het noorden van de stad, of juist onderdeel kunnen gaan maken van een innovatief bedrijvencluster. Het doel is om kwaliteiten toe te voegen die er nog niet zijn, zoals stedelijkheid.

Het studiegebied begint bij het station, waar nu langs het spoor kantorenleegstand heerst. Is hier transformatie naar wonen mogelijk? Vanuit hier kan in westelijke richting de ontwikkeling ingezet worden: van een centrumachtig milieu via een gemengd woon-werkmilieu in het centrale deel van het studiegebied naar een innovatief bedrijventerrein tegen de A27 aan, waar op termijn een OV knooppunt kan ontstaan. Ten Noorden van het bedrijventerrein en achter de spoorlijn, die een behoorlijke barrière vormt, ligt de Gildenvijk, een van de oudere stadswijken van Gorinchem. Aan de zuidkant is het terrein begrensd door het Kanaal van Steenhoek, dat de grens naar Avelingen vormt, een watergebonden bedrijventerrein dat zich op de Merwede richt. Op het Avelingen-terrein is veel warmteproducerende bedrijvigheid en liggen er kansen voor het gebruik van restwarmte. Er is een plan om een brug te maken over het Kanaal van Steenhoek.

Onderzoeksvragen

- Is het mogelijk om het gebied te ontwikkelen als een gradiënt - zones die vloeiend in elkaar overlopen en verschillende soorten functiemenging kennen?
- Hoe ziet dat er in detail uit als wonen en bedrijvigheid worden gemengd?
- Hoe kan de ontwikkeling op een duurzame manier worden ingezet, zo dat ook de energietransitie – en in tweede instantie klimaatadaptatie – meegenomen kunnen worden in de planvorming?
- Wat is de relatie van dit nieuwe stadsdeel met de aanliggende Gildenvijk, bedrijventerrein Avelinge en de historische binnenstad.
- Welke ruimtelijk/functionele randvoorwaarden zijn noodzakelijk om te komen tot een Gorcum's innovatiedistrict (nieuwe economie)?



Aanwezig

Gemeente:

Remco Ottervanger, Dick Rumpff, Arie Rietveld, Judith van Eck, Dennis van Hunen, Ferhat Topuz, Anke Knaken, Christian Alderliesten, Iemke Bruseker, Manon van Duin, Raymond Linssen, Bart Witteman

Provincie Zuid-Holland:

Adviseurs gemeente:

Helma Born, Wander Apotheker (Procap), Bernadette Janssen (BVR), Fleur Elderhorst (APPM)

Woningcorporatie Poort 6:

Wim van de Herik

Bedrijven uit het gebied:

Patrick Suppers, Victor Aquina (Deli Home), Tom de Hoog (Attema)

BNA Onderzoek:

Jutta Hinterleitner, Manon Mastik

Vereniging Deltametropool:

Paul Gerretsen, Lea Soret, Thomas Dillon

Ontwerpteams:

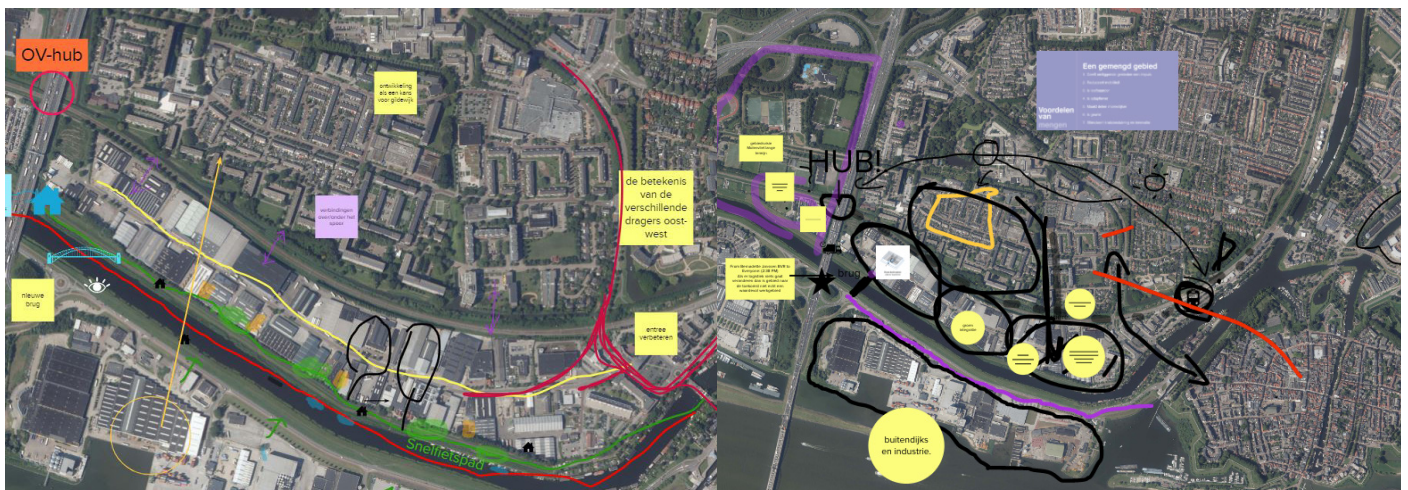
Esther Vlaswinkel, Maartje Luisman, Inge van den Berg (SVP), Oscar Vos, Thom Schreuder (KRFT), Marco Broekman, Jimmy Peijnenburg, Robert van Elsen (BURA)

Voorstelronde, toelichting op de casus door gemeente Gorinchem, presentatie van de ontwerpprincipes door de twee deelnemende ontwerpteam

De gemeentelijke en gebiedsexperts worden over de twee sessies verdeeld.

In deze sessie wordt gekeken naar kansen die functiemenging (van wonen tot innovatiedistrict) kan bieden, en naar bijzondere concepten die aansluiten bij de Gorinchemse situatie.

In deze sessie worden kansen onderzocht 'armaturen' voor energie, mobiliteit, grondstoffen en data te gebruiken als ruggegraat voor gebiedsontwikkeling.



03 De ontwerpprincipes

Het ontwikkelen van een functionele mix

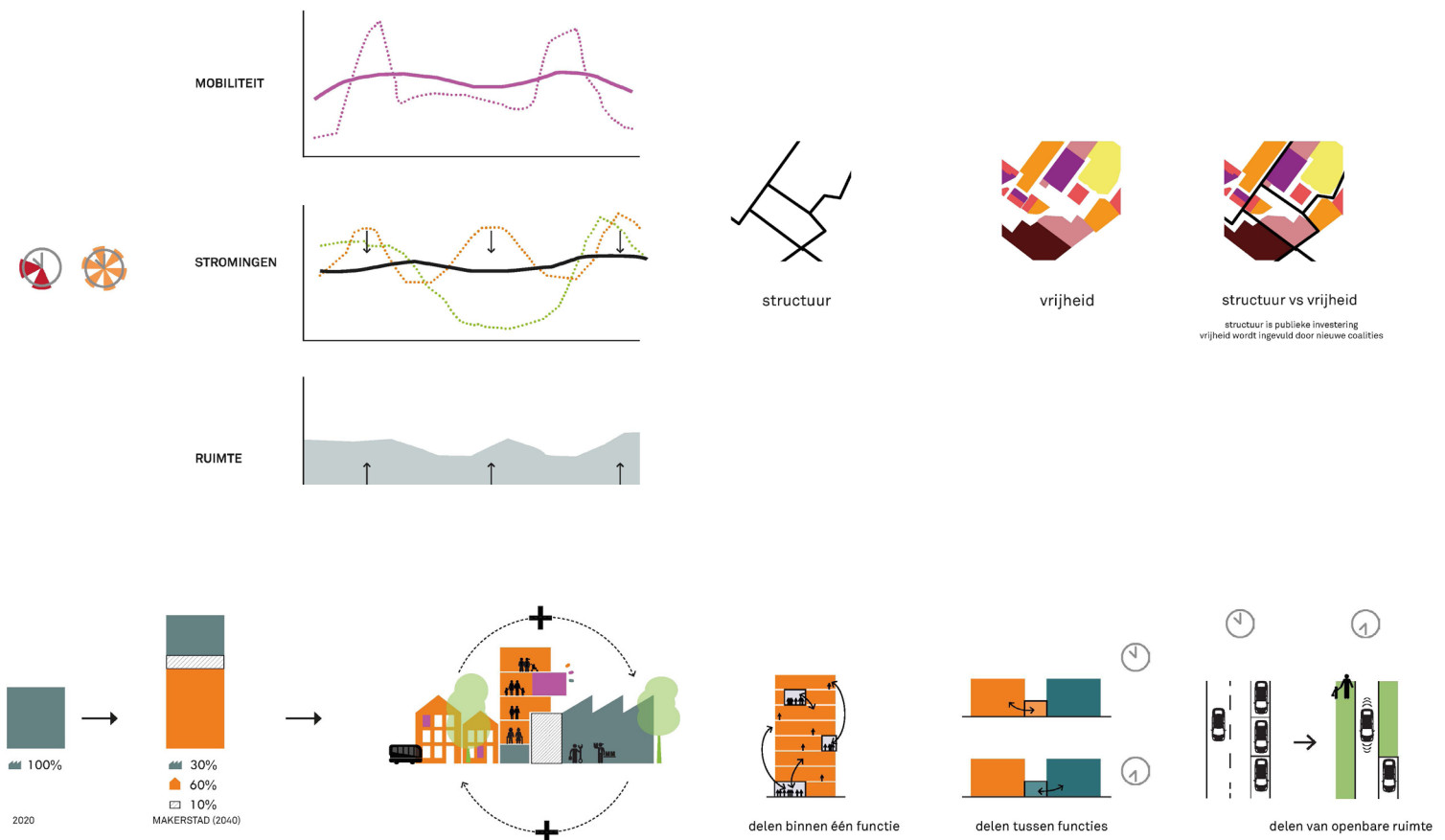
Door: Oscar Vos en Thom Schreuder (KRFT), Marco Broekman, Jimmy Peijnenburg en Robert van Elsen (BURA)

Flatten the curve! En zoek naar mogelijkheden voor slimme vormen van menging

Het ontwerpteam heeft in de studie 'De stad van de toekomst' een Makerstad-concept ontwikkelt voor het Haven-Stad gebied in Amsterdam. Het uitgangspunt van het onderliggende ontwerpprincipe is dat er in de klassieke stad pieken ontstaan in het ruimtegebruik, omdat de wonen, werken en recreëren op bepaalde plekken plaatsvinden en iedereen tegelijk dezelfde dingen doet. De pieken die hier ontstaan, leiden tot een overdimensionering van de ruimte

waar zij zich voordoen. Meer files in de spits leiden tot bredere snelwegen, terwijl die bij een betere spreiding van de vervoersbewegingen niet nodig zijn.

Werk dus met mengstrategieën, en bepaal vooraf de juiste 'cocktail' voor een gebied. Belangrijk daarbij is om dit binnen een structuur te doen, die voor 1/3 de kaders vastlegt, maar die 2/3 vrijheid laat aan de invulling ervan.



Robuuste structuren als drager voor ontwikkeling

Door: Esther Vlaswinkel en Maartje Luisman (SVP)

Wat kan het gebied betekenen voor heel Gorinchem? En hoe kunnen ontwikkelingen zich ontfouden langs een robuuste drager?

Het ontwerpteam onder de leiding van SVP heeft in 'De stad van de toekomst' een visie op de oostelijke stadsrand van Utrecht ontwikkelt, waarbij is gewerkt met nieuwe 'centraliteiten', functionele trekpleisters die complementair zijn aan andere centra en voorzieningen in de stad.

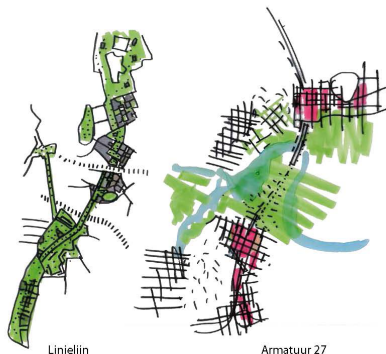
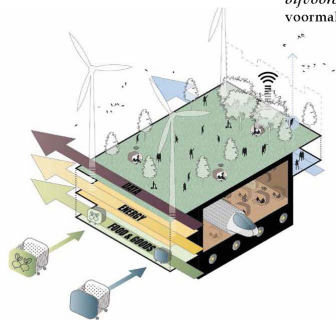
Om de verschillende transitieopgaven door de tijd heen goed te kunnen tackelen, is het ontwerpprincipe van

de 'armatuur' ontwikkelt. Deze loopt als een ruggengraat door de wijk en herbergt alle (technische en logistieke) infrastructuur die nodig is, om hier omheen op een flexibele manier de stad te laten groeien. Een ander ontwerpprincipe dat de stad van de toekomst kan helpen realiseren is dat van de gelaagdheid ('stratigrafie'). Door te denken in verschillende maaivelden, kan de stad ook in de derde dimensie groeien, in lagen die op bepaalde momenten aan het bestaande worden toegevoegd.

ARMATUUR

zelfstandig naamwoord
{ar.ma.tuur}
het [v]

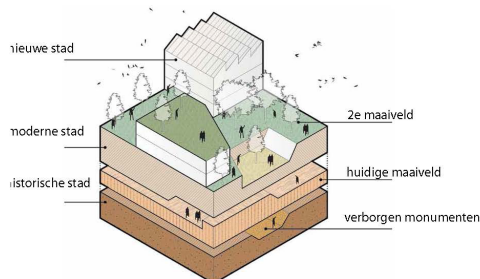
[1] *betekenis* behuizing van infrastructuur, zoals gebruikbundels, data, energie, afval, goederen [2] gelaagde draagconstructie voor wat nog niet is gebouwd [3] drager van verstedelijking [4] *herkomst* arma: uitrusting [5] *synoniem* beslag, draagconstructie [6] *bijvoorbeeld* Armatuur 27; interstedelijke armatuur gevestigd op voormalige snelweg A27



URBAN STRATIGRAFIE

zelfstandig naamwoord
{ur.ban•stra.ta}
de [mv]

[1] *betekenis* voor een gebied kenmerkende opbouw van het stedelijk weefsel in de derde dimensie [2] stratigrafie van het verleden gebruiken om de toekomst vorm te geven [3] voortbouwen op wat was, door transformatie i.p.v. vervanging [5] *herkomst* gegroeid uit het idee dat we niet willen dat de Waterlinieweg en A27 de limes en waterlinie van de toekomst worden: onzichtbaar en nutteloos



Dom under

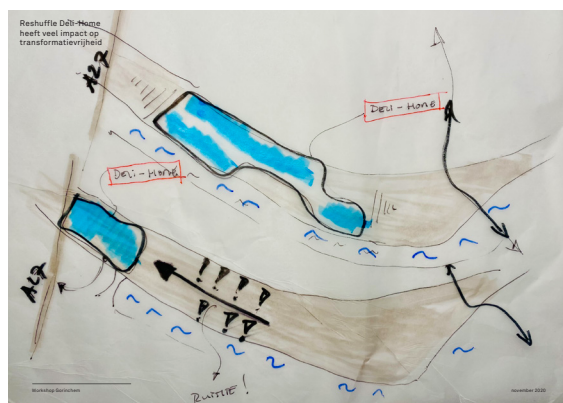
04 Uitwerking van de ontdekkingen

Vertrekpunt: Gorinchem is een werkstad

Gorinchem is een werkstad en wil dat ook blijven. Het is niet wenselijk om de bedrijvigheid te verliezen, het doel is een naast elkaar bestaan van woon- en werkfuncties.

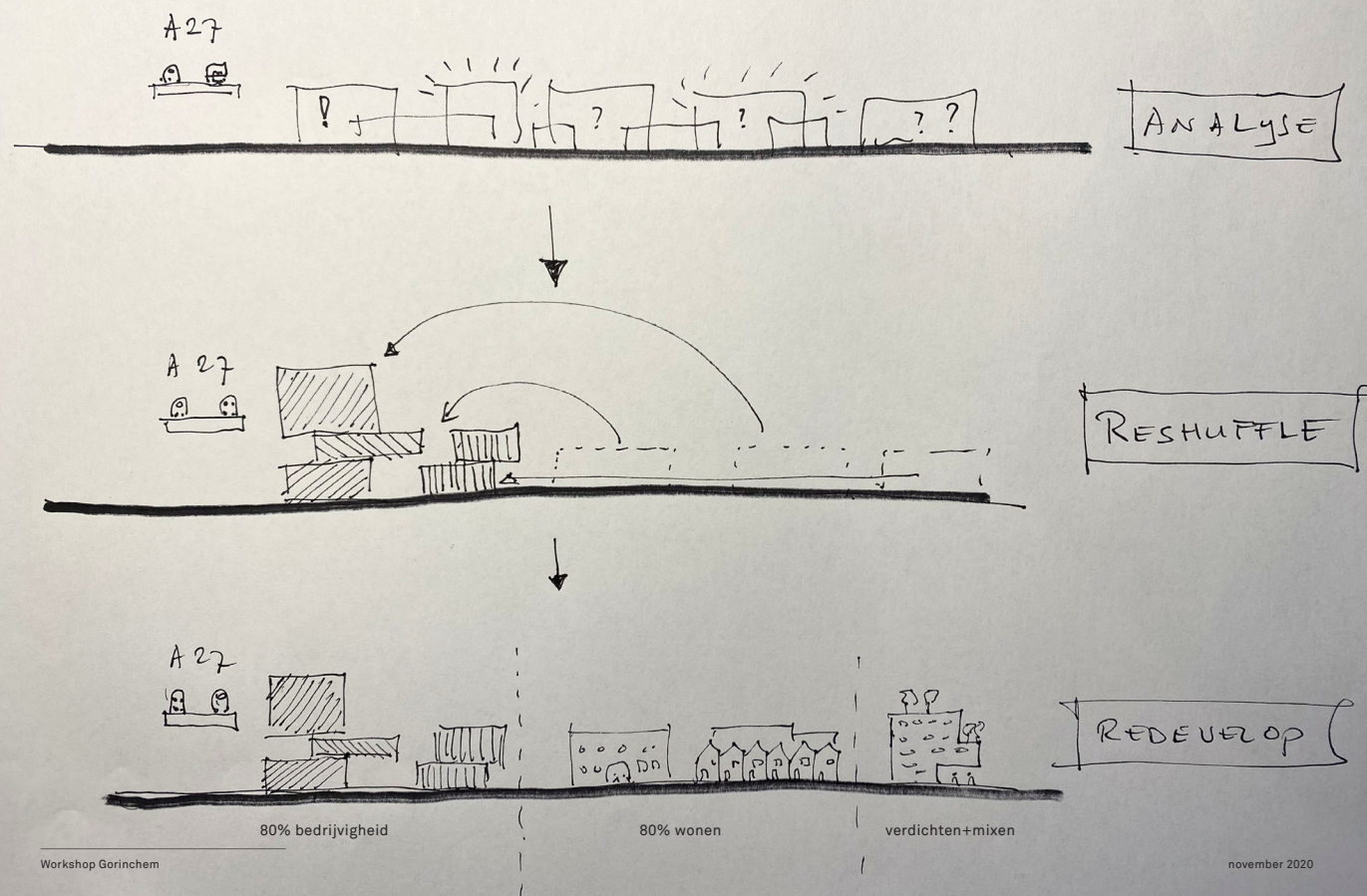
Ontdekking 1: bedrijven die blijven, worden onderdeel van de stad en dragen iets bij aan de stad

Aan het begin van de gebiedstransformatie is het nodig om een goede inventarisatie te maken van welke bedrijven groeien, welke krimpen, wie zijn bedrijf wil verplaatsen en wie wil blijven. Bedrijven die blijven, worden onderdeel van de stad en dragen iets bij aan de stad.



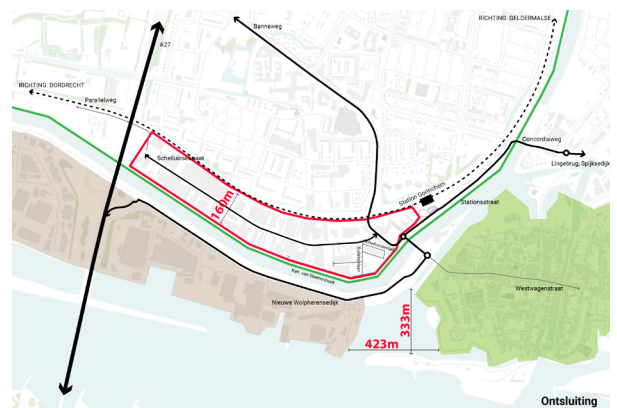
'Reshuffle' Deli Home heeft veel impact op transformatievrijheid

Fasering gebiedstransformatie

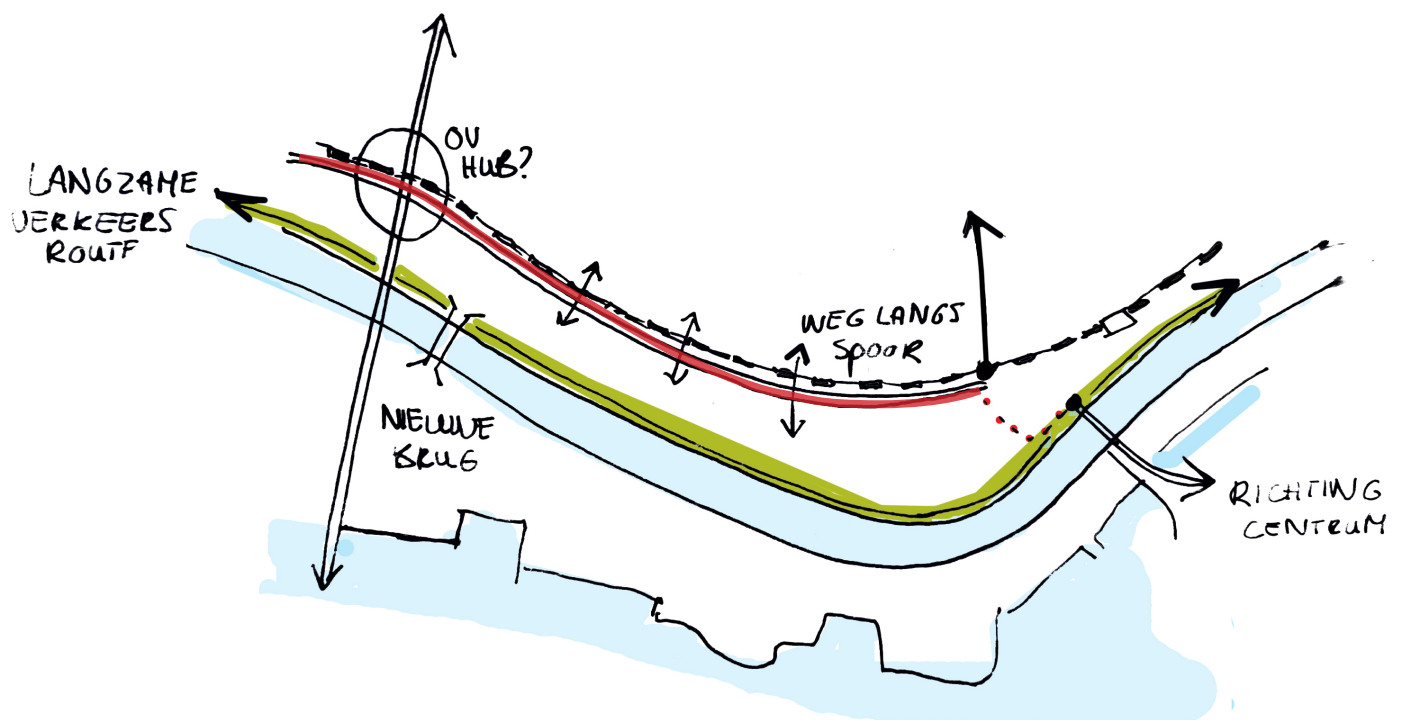


Ontdekking 2: ontsluiting is een belangrijke sleutel voor succesvolle transformatie

De ontsluiting is een belangrijke sleutel voor succesvolle transformatie. Deze zou bijvoorbeeld via de noordzijde kunnen worden gelegd, langs het spoor. Daarmee ontstaan er kansen om de centrale as door het gebied meer verblijfs-kwaliteit te geven. De zone langs het kanaal van Steenhoek heeft potentie als langzaam-verkeer verbinding, bijvoorbeeld door een aansluiting aan het snelfietsrouten netwerk. Vanuit Avelingen zou een brug over het kanaal van Steenhoek een oplossing bieden voor de logistieke afwikkeling van het vrachtverkeer.



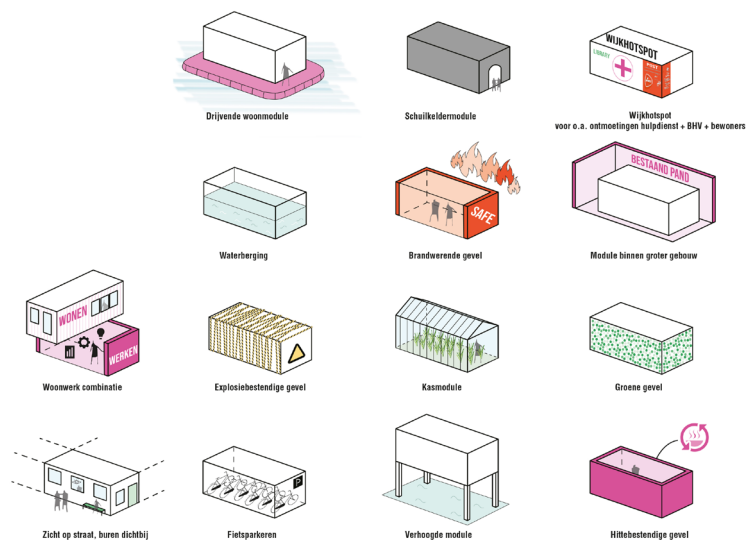
Ontsluiting bestaande situatie



Mogelijke toekomstige ontsluiting. In rood de ontsluiting langs het spoor. In het groen de langzaam-verkeer route langs de oever.

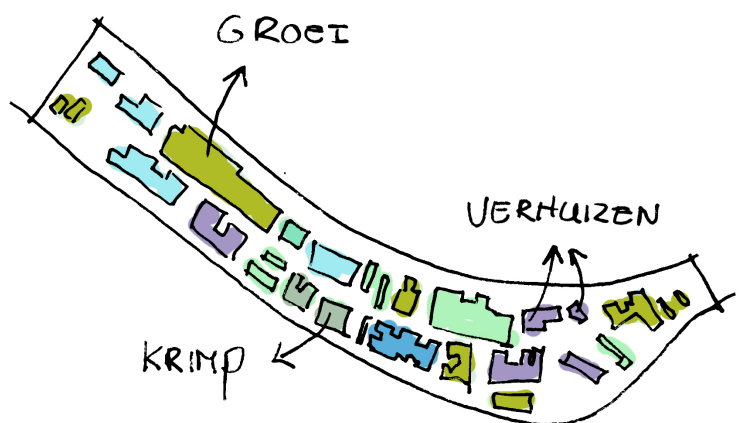
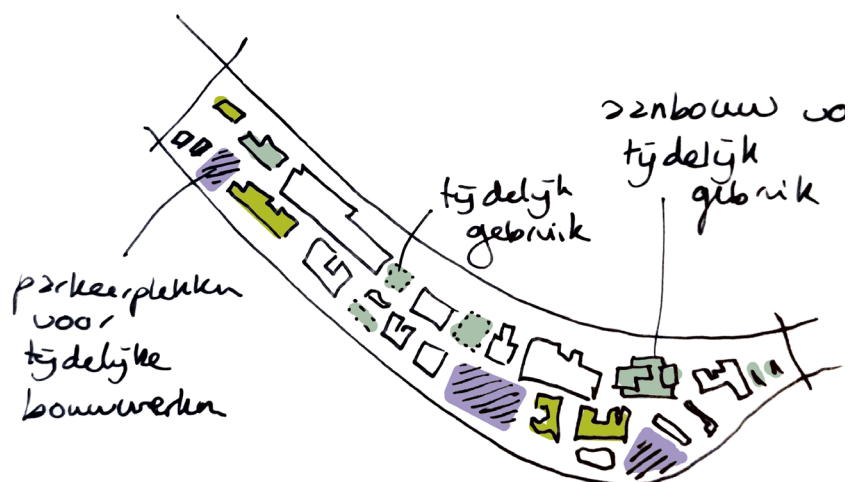
Ontdekking 3: tijdelijke gebouwde interventies

De transformatie kan worden ingezet met tijdelijke gebouwde interventies. Kunnen arbeidsmigranten die in slechte woningen wonen hier betere huisvesting vinden? Kan het gebied op plekken waar bedrijven verhuizen ook als 'tijdelijke wachtruimte' voor de toekomstige ontwikkeling worden gebruikt en daarmee aan kwaliteit winnen?



Modulair bouwen voor gebieden met hogere veiligheidseisen: uit ontwerpwedstrijd 'Rooskleuria risico', SVP 2019

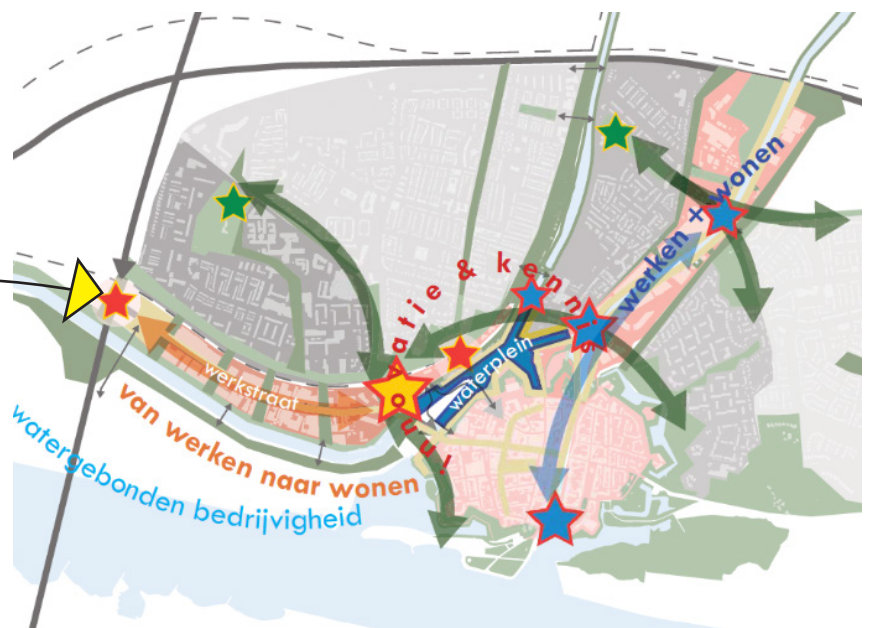
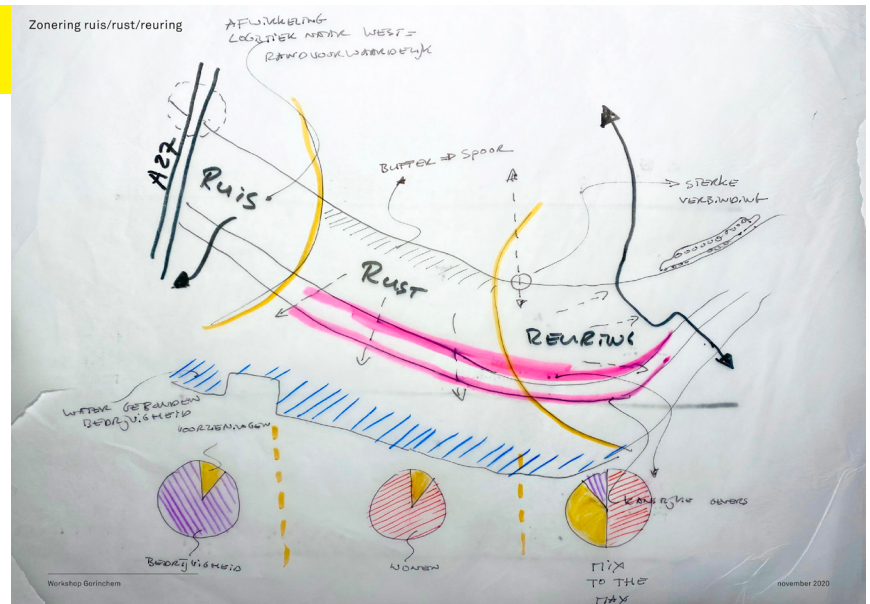
NIVEAUS VAN ONTWIKKELING



MEENENEN IN GEBIEDSONTWIKKELING

Ontdekking 4: Geef smoel aan de werkstad Gorinchem

Er liggen in dit gebied kansen het goed te doen, smoel te geven aan de werkstad Gorinchem. Dit betekent het ontwikkelen van een functionele mix van werkfuncties die in een gemengd stedelijk milieu passen, ontmoetingsplekken, logistiek en langzaam verkeer. Dus een mix van rust, ruis en reuring, waardoor het gebied tussen A27 en binnenstad zich als een gradient kan ontwikkelen. Ankerpunten in het gebied helpen deze ontwikkeling op gang te brengen.



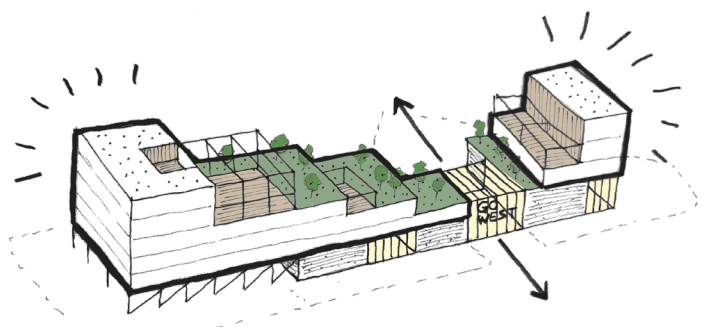
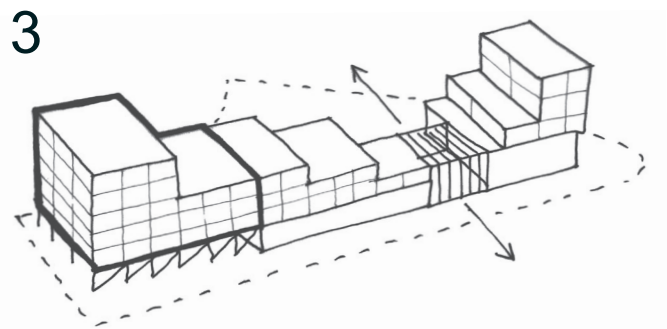
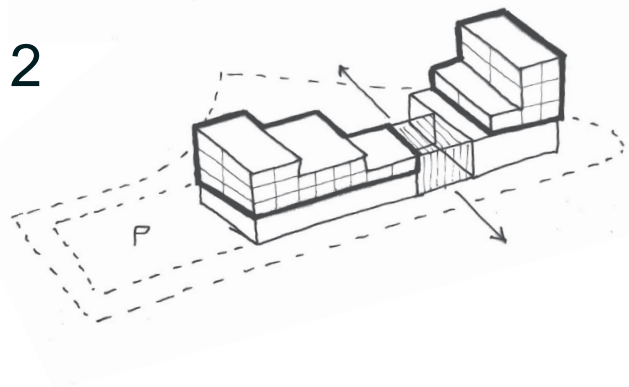
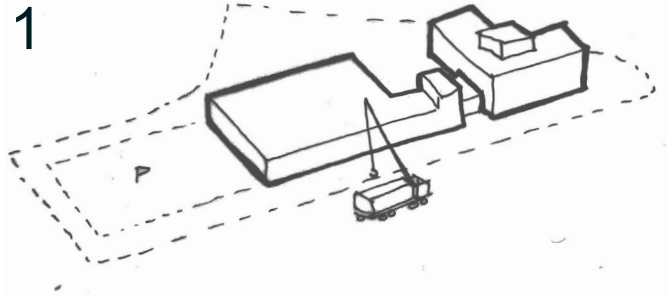
Routes en ankerpunten in het gebied

Ontdekking 5: Poort

Aan de westkant van het gebied langs de A27 zou een poort kunnen ontstaan. Dit gebied kan naast functioneel ook mooi worden, en de overkant van de A27 zou hier in meegenomen kunnen worden. Maar let op dat de mobiliteitshub die hier zou kunnen landen, niet de ontwikkeling van het gebied in de weg zit en het station in het centrum de pas afsnijdt.

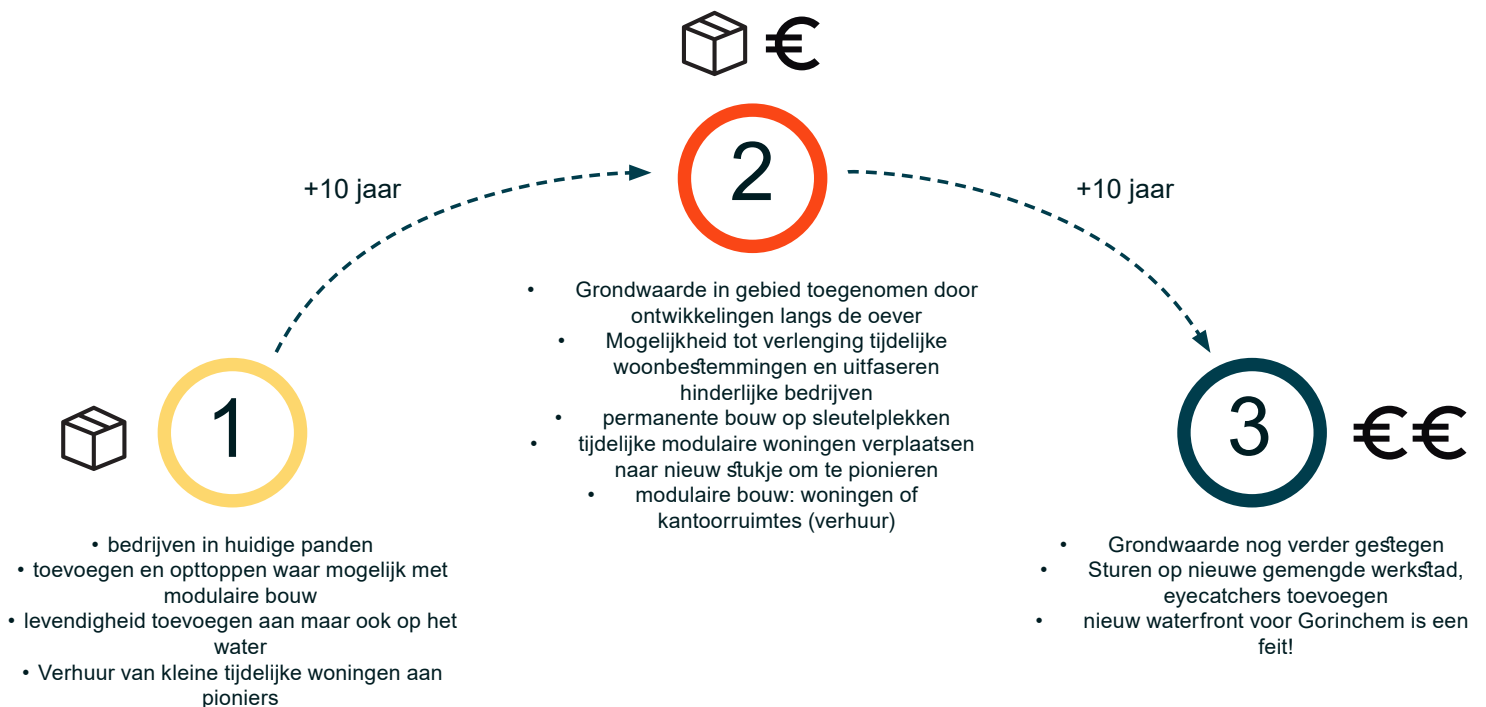
Ontdekking 6: nieuwe soorten gebouwen

Het gebied heeft behoefte aan nieuwe soorten gebouwen, die innovaties op gebied van werken én wonen mogelijk maken, en flexibel gebruik. Modulair bouwen en stapelen van functies bieden uitkomst.



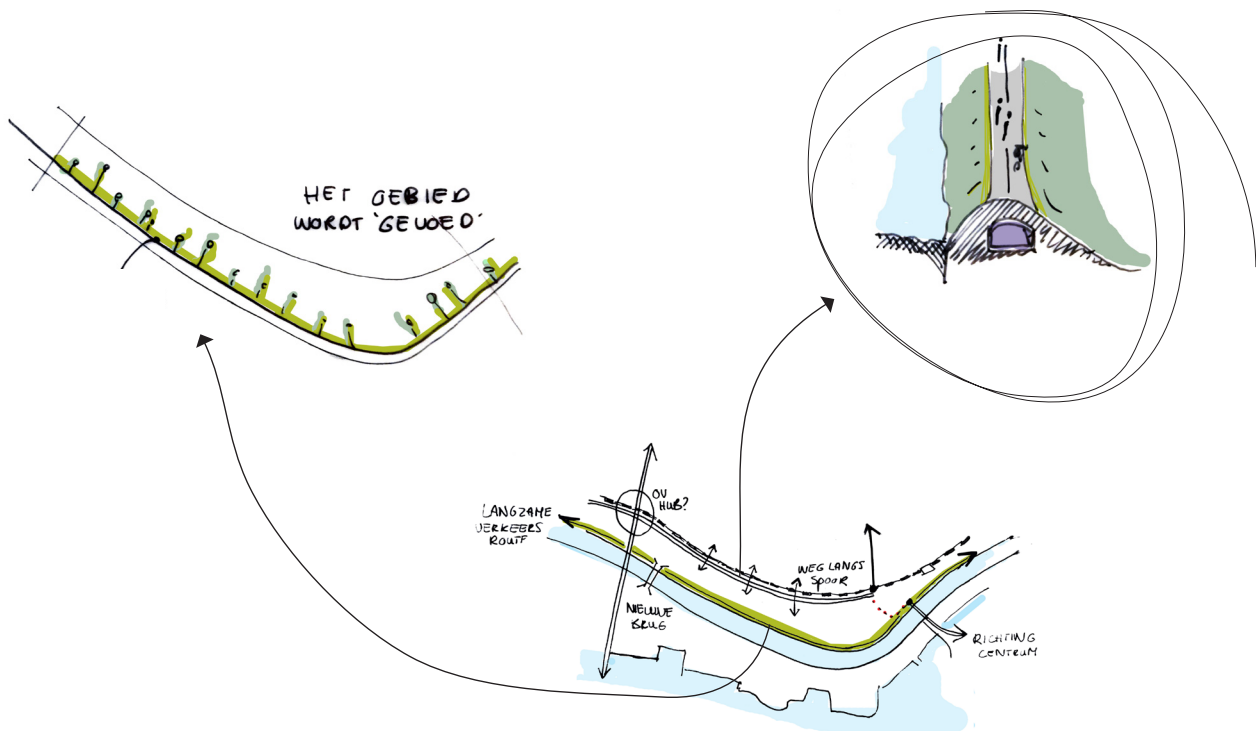
Ontdekking 7: transformatie kan van start

De transformatie van het gebied kan nu al starten, en 'sluipenderwijs' vorm krijgen.



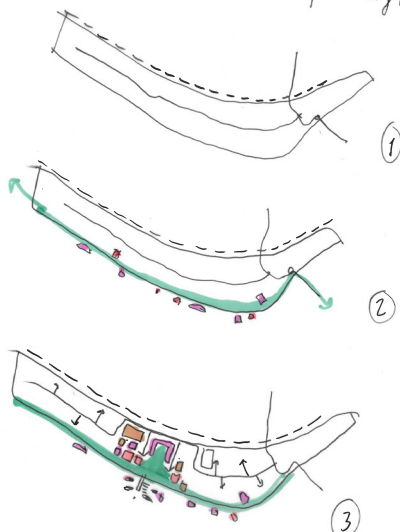
Ontdekking 8: De kanaaloever als drager van de buitenruimte

1. De kanaaloever kan de drager worden van de buitenruimte van het gebied. Waterwonen, een kunstroute, evenementen, landingsdocks etc. kunnen hier een dynamische pionierszone van maken. Alle ruimtes in het plan worden verbonden met deze nieuwe drager.
2. Op termijn de barriere slechten naar de aangrenzende Gildenwijk door de spoorlijn iets dieper te leggen en te overkluizen. Denk aan de Highline als voorbeeld voor een verbindende groene route op hoogte.



3. De nieuwe drager op de kanaaloever kan werken als aanjager op het land én op het water. De aandacht verschuift over tijd van de functionele middenas naar de groene drager.

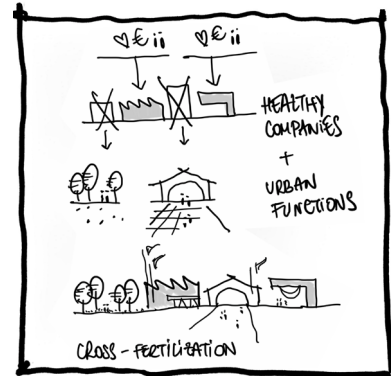
*ontwikkeling
groene drager*



05 Lessen voor de stad van de toekomst

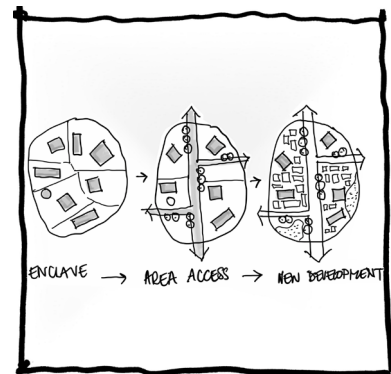
1. De stad van de toekomst bouwt voort op de bestaande situatie met gezonde bedrijven...

...maar werkt aan kruisbestuiving en wisselwerking tussen bedrijfs- en stedelijke functies. Wat kun je hier doen om de hele stad Gorinchem te verrijken? En hoe kun je de werkfuncties ook meer verblijfskwaliteit geven?



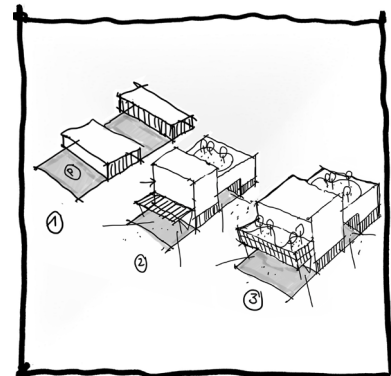
2. Gebiedsontsluiting als drager van ontwikkeling

We weten nog niet hoe de transitie van het gebied er precies uit gaat zien en welk tijdspad hieraan is verbonden. Maar als aan de voorkant de ontsluiting van het gebied getackeld wordt, kan het stap voor stap gaan 'verkleuren'. Een gebiedsontsluiting als een robuust ruggengraat, waarlangs de transitie kan plaatsvinden, kan hier van betekenis zijn.



3. Gebouwen kunnen nieuwe verschijningsvormen krijgen

Een nieuwe mix van wonen en werken, die ook nog eens verandert door de tijd heen, vraagt om flexibele gebouwen die verschillende functies kunnen huisvesten. Het voorzien in deze functieveranderingen draagt bij aan de toekomstbestendigheid van het gebied.



4. Tijdelijkheid als kans

In de ontwikkeling van de stad is goed beschouwd alles tijdelijk. Bij het maken van nieuwe plannen verschuift het bewustzijn daarvan vaak naar de achtergrond. We werken graag naar een einde toe. Bij de stad van de toekomst is juist de zichtbaarheid van tijdelijkheid van belang om ontwikkeling uit te lokken. Dat geldt ook sterk voor de openbare, publieke ruimte.

